

Finansdepartementet
Postboks 8008 Dep
0030 Oslo

Oversendt elektronisk til:
postmottak@fin.dep.no.

Høringssvar om forslag til ny ordning med egen pensjonskonto

Forbrukerrådet viser til Finansdepartementets utkast til endringer i innskuddspensjonsloven og etablering av ordning med egen pensjonskonto, som ble sendt på høring den 21. november 2017.

Forbrukerrådet oversender med dette sine innspill til Finansdepartementets høringsnotat om endringer i innskuddspensjonsloven som blant annet åpner for at arbeidstakere kan samle pensjonskapital i en egen pensjonskonto.

Sammendrag

Forbrukerrådet stiller seg positivt til flere sider av forslaget til egen pensjonskonto, slik ordningen omtales i høringsnotatet. Samtidig er det etter vårt syn nødvendig med enkelte endringer og tilpasninger. Forbrukerrådet vil i forbindelse med denne høringen blant annet trekke frem følgende forhold:

- Innsigelsen til Finans Norge om at kompleksiteten i forslaget er kostnadsdrivende fremstår som relevant. Likevel: Forslaget om å begrense adgangen til å selv velge pensjonsleverandør er feil medisin til en usikker egeendiagnose. Det vil være lite hensiktsmessig å la en liten tue (kompleks kostnadsfordeling) velte et stort flyttelass (et fungerende og kostnadseffektivt flyttemarked). I den grad det kan påvises at kompleksiteten er reell, foreslår Forbrukerrådet å fjerne kompleksiteten og beholde flytteretten for både aktiv og tidligere opptjent innskuddspensjon.
- Ordning med egen pensjonskonto kan baseres på en enkel modell for kostnadsdeling uten å skille mellom nye og gamle pensjonsmidler. En løsning der arbeidstakeren selv betaler forvaltningshonoraret vil fjerne det

kostnadsdrivende behovet for løpende utveksling av informasjon mellom pensjonsleverandørene. For å kompensere arbeidstakeren for å overta kostnadsansvaret kan man for eksempel redusere det maksimale innslagspunktet for opptjening av pensjonskapital fra 1G til rundt 0,8G. Et annet alternativ er at arbeidstakerne kompenseres for å overta arbeidsgivers ansvar for forvaltningskostnadene ved at arbeidsgivernes minimumsinnbetaling økes fra 2,0 % til et nivå i intervallet 2,5 % -3,0 % mot at arbeidstakerne betaler forvaltningsgebyrer, uansett modell.

- Formålet med en egen pensjonskonto bør være å synliggjøre pensjonsinnbetalingene til arbeidstakerne og slik bidra til bedre oversikt og innflytelse for den enkelte, men bør også inkludere behovet for et enklere pensjonssystem og løsninger som kan gi mer pensjon pr. innbetalt krone.
- Standardinnstilling (default) knyttet til forvaltning av midlene i egen pensjonskonto bør ta utgangspunkt i et livssyklusprodukt hvor man tidlig i oppsparingen har en forholdsvis høy andel indeksforvaltede aksjer som gradvis erstattes med en økende andel rentebærende papirer (obligasjoner). Empirien har vist at rimelig indeksforvaltning over tid gir høyere avkastning enn dyre og aktivt forvaltede fond. Hvis arbeidstakeren ønsker aktiv forvaltning med høyere kostnader bør dette være et selvstendig og aktivt valg. Derfor mener Forbrukerrådet at standardvalget skal være i rimelig indeksforvaltning eller indekxnær forvaltning. Forbrukerrådet vil i denne sammenheng peke på EU-kommisjonens forslag til et grenseoverskridende pensjonsprodukt; såkalt Pan-European Pension Product (PEPP).
- Informasjonskvaliteten som må være på plass for at forbrukere skal kunne treffe gode og veloverveide valg må være høy, og må som et minimum inneholde oppdatert spesifikasjon av innestående pensjonsbeholdning og oversikter over betalte pensjonsgebyrer både på kontoutskrifter, lønnslipper og skattedokumenter.
- Ordningen bør evalueres etter to år, og evalueringen bør også inneholde en vurdering av om ordningen kan forenkles ytterligere. Det bør også vurderes om og eventuelt hvordan ordningen med individuell pensjonssparing (IPS) kan tenkes implementert i en egen pensjonskonto, hvordan aldersgrenser for pensjonsinnbetaling med folketrygden kan harmoniseres og hvordan bortfall av krav til 1G i lønn kan sikres. En tilsvarende løsning for arbeidstakere med offentlig pensjon bør også inngå i vurderingene.
- Forslaget til egen pensjonskonto vil, ved bruken av negativ aksept, føre til at ansatte i privat næringsliv vil få sine pensjonskapitalbevis flyttet til arbeidsgivers innskuddsordning. Det er positivt og vil spare arbeidstakerne for unødvendige administrasjonsgebyrer. Forslaget innebærer imidlertid

ingen tilsvarende mekanisme for arbeidstakere i offentlig sektor med tidligere opptjening fra privat sektor eller andre som av ulike årsaker ikke tilhører en innskuddsordning hos en privat arbeidsgiver. Forslaget til egen pensjonskonto bør også inneholde automatikk med innbakt negativ aksept som gjør at disse arbeidstakerne på en tilsvarende måte får slått sammen sine pensjonskapitalbevis.

Forbrukerrådet vil i det etterfølgende redegjøre nærmere for viktige enkeltelementer i forslaget og begrunne våre forslag til hvordan innretningen bør være.

Formål

Det er uttalt at formålet med initiativet er å gi mer pensjon for hver innbetalt pensjonskrone og å møte behovet for bedre synliggjøring av pensjonsinnbetalingene for arbeidstakere. Forbrukerrådet mener regjeringen bør tydeliggjøre at initiativet også har som formål å forenkle pensjonssystemet.

For mange forbrukere er kompleksiteten i pensjonssystemet en viktig barriere for eget engasjement. Løsningen med egen pensjonskonto vil kunne forenkle forvaltning av egne sparepenger for mange. Forenkling har vært et av regjeringens generelle arbeidsmål, og forenkling av pensjonssystemet er en politisk gevinst regjeringen ikke bør la ligge. For å sikre fremtidige muligheter for ytterligere forenklinger av pensjonshverdagen til norske forbrukere, mener Forbrukerrådet at forenkling eksplisitt bør fremkomme som et av flere formål med etableringen av egen pensjonskonto. Med forenkling som et eksplisitt uttrykt formål med initiativet, vil det i fremtiden være lettere å igangsette ytterligere forbedringer av ordningen.

Svært mange arbeidstakere har en opplevelse av at pensjon som tema er vanskelig og lite tilgjengelig. Samtidig kan valg innenfor tjenestepensjonsområdet få store økonomiske konsekvenser for den enkelte når man når pensjonsalder, både som en følge av valgt risikoprofil, størrelsen på pensjonsutbetalinger, varighet for utbetalinger, mv.

Forbrukerrådet vil på generelt grunnlag påpeke at det er behov for grep som innebærer at valg knyttet til pensjonssparing gjøres enklere og mer forståelig for folk flest. En ordning med egen pensjonskonto vil bidra til at hver enkelt får en bedre og mer lettfattelig oversikt – og økt innflytelse – over egen pensjonssparing.

Hovedhensikten med å etablere en ordning med egen pensjonskonto må være todelte: For det første må ordningen bidra til at den enkelte får bedre oversikt og settes i stand til å gjøre informerte egne valg. For det andre må ordningen bidra til at pensjonsmidler forvaltes mer effektivt, slik at det blir mer pensjon til den enkelte pr. innskutt krone.

Retten til å kunne velge er en av forbrukerrettighetene. I etableringen av Egen pensjonskonto må sluttbruker kunne velge å ikke samle pensjonsmidler på egen pensjonskonto dersom man ønsker dette. Regelen bør imidlertid utformes slik departementet foreslår, at arbeidstaker får informasjon om at midler fra tidligere opptjening overføres til arbeidstakers pensjonskonto med mindre arbeidstaker gir beskjed om at han eller hun ikke ønsker dette (såkalt negativt samtykke).

Kostnadsfordeling

Rapporten fra den regjeringsoppnevnte arbeidsgruppen om «Egen pensjonskonto og andre tilpasninger i privat tjenestepensjon» fra desember 2016 beskriver hva den foreslåtte pensjonskontoen kan lede til:

«Avhengig av utforming og virkemåte kan egen pensjonskonto i tråd med hensikten føre til lavere priser, bedre oversikt, og økt innflytelse for arbeidstaker.»

I samme avsnitt advares det imidlertid mot faren «for at enkelte alternativer kan føre til høyere forvaltningskostnader, økt fragmentering av de avtalemessige forhold rundt pensjonsordningene, økt kompleksitet og vanskelige valg for det enkelte medlem.»

Forslaget om en egen pensjonskonto som favner både opptjent pensjonskapital fra tidligere og nåværende arbeidsgiver er i prinsippet et stort fremskritt. Dessverre gjør den foreslåtte mekanikken for deling av kostnader (3.4.2) mellom arbeidstaker og arbeidsgiver at forslaget likevel kan resultere i høyere forvaltningskostnader, økt fragmentering av de avtalemessige forhold, økt kompleksitet og vanskelige valg for det enkelte medlem. Det vil sannsynligvis også heve terskelen for nye leverandører.

Finans Norge har poengtert at et system med valgfri leverandør for den aktive tjenestepensjonsordningen vil kunne være praktisk gjennomførbart på sikt, men at det vil gi betydelig kompleksitet blant annet fordi det må foretas en løpende utveksling av informasjon mellom pensjonsleverandørene. Finans Norge mener derfor at en ordning med selvvalgt leverandør for aktiv opptjening sannsynligvis blir betydelig mer kostbart totalt sett. Finans Norge foreslår derfor at adgangen

til å forvalte pensjonsmidlene hos en selvvalgt leverandør inntil videre bør begrense seg til å gjelde den delen av pensjonskapitalen som knytter seg til tidligere opptjening.

Forbrukerrådet mener det ikke kan utelukkes at forslaget i sin nåværende form kan gi et mer komplekst pensjonssystem, økt administrasjon og operasjonelle kostnader sammenlignet med dagens innskuddspensjon. Det vil likevel være opp til finansforetakene å finne enkle, kostnadseffektive løsninger, dersom lovgiver vedtar forslaget i sin nåværende form. Samtidig mener vi at medisinen som Finans Norge foreskriver i verste fall blir som å kaste babyen ut med badevannet. Det undergraver to av de mest sentrale premissene for forslaget om egen pensjonskonto: en pensjonskonto (ikke to) og muligheten til å selv velge pensjonsleverandør.

Hvis kompleksiteten er hovedproblemet foreslår Forbrukerrådet at man fjerner de komplekse elementene i kostnadsfordelingen mellom arbeidstaker og arbeidsgiver fremfor å fjerne fritt valg av leverandør.

Årsaken til kompleksiteten i forslaget er forutsetningen om at dagens kostnadsfordeling mellom arbeidstaker og arbeidsgiver ikke kan endres. Arbeidsgiver skal fortsatt betale administrasjons- og forvaltningskostnader for midler som arbeidstaker har opptjent i løpet av ansettelsesforholdet. Forvaltningskostnader på tidligere opptjent pensjonskapital (pensjonskapitalbevis) skal fortsatt betales av arbeidstaker. Den store potensielle besparelsen for arbeidstaker ligger i muligheten for å flytte pensjonskapitalen til samme leverandør. Det vil både redusere antall administrasjonsgebyrer og gi tilgang til arbeidsgivers kollektivt fremforhandlede pristariff.

Dagens system har gitt høye kostnader for passive arbeidstakere med mange pensjonskapitalbevis. Fra et systemperspektiv har imidlertid kostnadsfordelingen vært fornuftig fordi innskuddspensjon under opptjening hos arbeidsgiver og pensjonskapitalbevis har vært plassert hos adskilte leverandører.

Det som i dagens system for innskuddspensjoner fremstår som et logisk skille blir en utfordring når begge former for pensjonskapital blir lagt inn i samme pensjonskonto og det samtidig åpnes for at arbeidstakerne selv kan velge alternative leverandører.

I Finansdepartementets forslag skal arbeidsgiver dekke de kostnadene han eller hun uansett ville hatt dersom arbeidstaker hadde valgt standardløsningen. Arbeidstakeren må dekke eventuelle merkostnader eller få kompensert

mindrekostnader forbundet med valget av en alternativ leverandør. I tillegg skal arbeidstaker dekke forvaltningskostnader knyttet til tidligere opptjent pensjonskapital og administrasjonskostnader knyttet til sin avtale.

Mulige utslag av kompleksitet kan vise seg å være:

- Behov for ny systemteknisk infrastruktur.
- Arbeidstakeren vil bare se en pensjonskonto, men for leverandøren blir det i realiteten to adskilte pensjonskontoer. Det blir en konto for nye penger og en konto for gamle, som ikke må blandes.
- Det må med det foreslåtte prinsippet for deling av kostnader etableres informasjonsdeling mellom arbeidsgivers innskuddsordning og de ansattes selvvalgte leverandører. Det blir vanskelig å forklare de nærmere 1,3 millioner medlemmene av innskuddsbaserte ordninger i privat sektor hvilke økonomiske konsekvenser en eventuell flytting til en tredjepartsleverandør vil innebære.

Alternativet til å automatisere den nåværende fordelingsnøkkelen av kostnader mellom arbeidsgiver og arbeidstaker er å begynne i motsatt ende:

Hvilken fordeling ville vi valgt hvis vi hadde startet med blanke ark og målet er å etablere en lett forståelig pensjonskonto med lavest mulig systemkostnad?

På bakgrunn av Finans Norges diagnose synes det opplagt at man bør fjerne det kunstige skillet mellom gamle og nye penger i pensjonskontoen. Det kan enklest gjøres ved at enten arbeidstaker eller arbeidsgiver overtar ansvaret for forvaltningskostnadene for både tidligere opptjent pensjon og aktiv andel hos nåværende arbeidsgiver.

Det finnes mange måter å etablere kostnadsnøytrale metoder på et overordnet nivå for å kompensere den parten som ender opp med å betale en større del av kostnadene enn i dagens system.

Slik Forbrukerrådet ser det kan en nærliggende løsning være at arbeidsgiver betaler de administrative kostnadene for pensjonskontoen og at arbeidstakerne betaler forvaltningskostnadene på hele pensjonskapitalen inkludert den som er opptjent under nåværende arbeidsgiver. Da blir det mulig å slå sammen ny og gammel pensjonskapital og enkelt flytte denne til en ekstern leverandør utenfor arbeidsgivers ordning. Det vil gi et mer effektivt flyttemarked og senke inngangsbarrierene for nye leverandører som i liten grad vil behøve å gjøre tunge systemtekniske endringer i sine allerede etablerte spareplattformer.

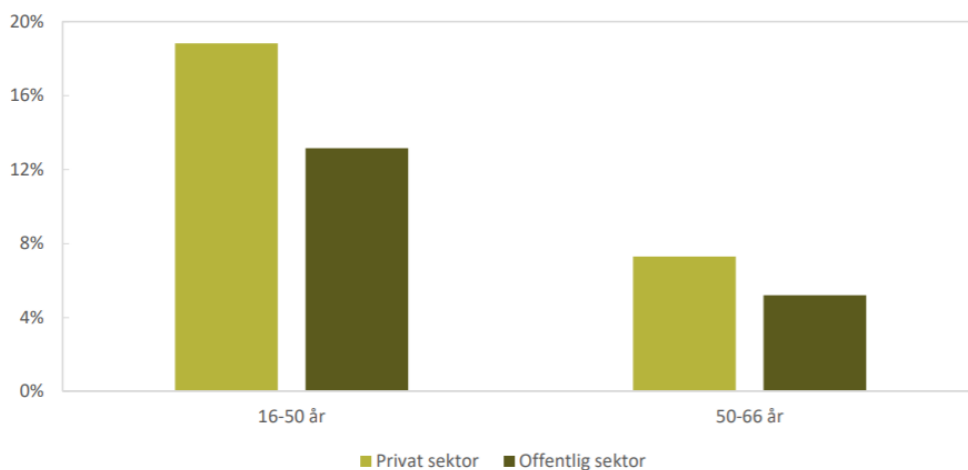
Det kan i praksis være vanskelig å skille mellom forvaltnings- og administrasjonskostnader. En leverandør som KLP opererer for eksempel med bare et variabelt honorar på 0,4 prosent som skal dekke begge kostnadstypene. For å fjerne eventuelle uheldige incentiver og kompleksitet kan arbeidsgiver pålegges å legge til et fast sjablongbeløp på pensjonsinnskuddet, mens arbeidstaker betaler den virkelige administrasjonskostnaden enten den faktureres separat eller bakes inn i det variable forvaltningshonoraret.

Arbeidstakers overtakelse av kostnadsansvaret vil også fjerne det tilfeldige skillet mellom aktive og passive innskuddsordninger. Dagens system favoriserer eldre arbeidstagere på vei mot gullklokke i stabile bedrifter, og straffer dem som av ulike årsaker frivillig eller ufrivillig bytter arbeidsgiver. Denne favoriseringen av langvarige arbeidsforhold kan virke negativt inn på mobiliteten i arbeidslivet.

Rundt 19 prosent av alle arbeidstagere i privat sektor under 50 år bytter foretak i løpet av et år. Det betyr at den gjennomsnittlige arbeidstakeren skifter foretak etter drøye fem år og derfor uansett blir ansvarlig for å betale sine egne forvaltningskostnader.

Nedenstående figurer fra Statistisk Sentralbyrå (SSB) illustrerer dette forholdet:

Figur 3-12 Bytte av foretak etter alder og sektor. Prosent. 2013-2014

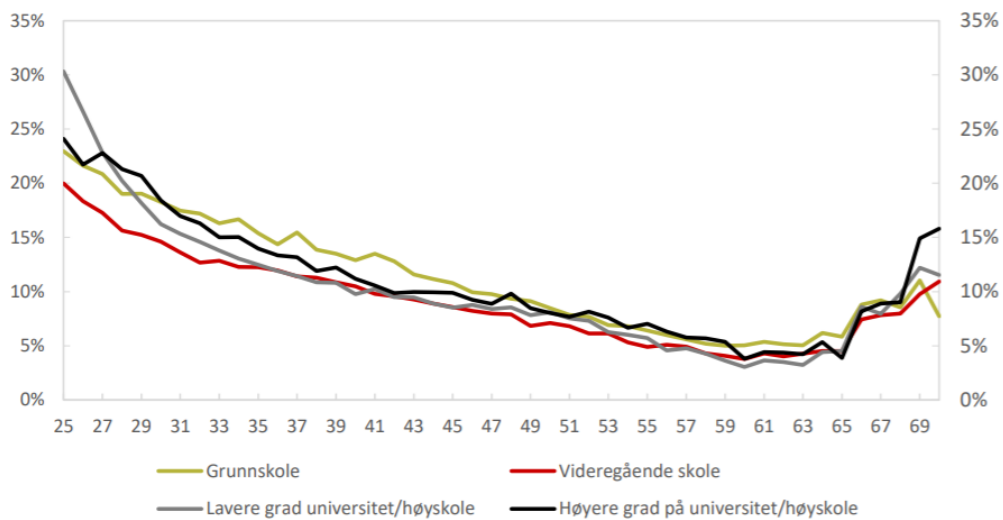

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Note: Privat sektor inkluderer offentlige foretak

Figur 3-10 Bytte av foretak etter alder og utdanningsnivå. Prosent. 2013-2014

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Det er naturlig at arbeidstakerne kompenseres for å overta arbeidsgivers ansvar for forvaltningskostnadene. Det kan for eksempel gjøres ved å redusere det maksimale innslagspunktet for opptjening av pensjonskapital fra 1G til rundt 0,8G.

I 2016 utgjorde den samlede pensjonskapitalen i private aktive innskuddsbaserte ordninger snaut 120 mrd. kroner. Med en grovt anslått gjennomsnittlig forvaltningskostnad på 0,6 prosent gir det rundt 720 mill. i årlig forvaltningskostnad som arbeidsgiverne betaler i dagens opplegg. Det tilsvarer i runde tall arbeidsgivernes kostnad ved å senke innslagspunktet til 0,8G. Denne reduksjonen vil ha en lavtlønnsprofil fordi den gir dobbelt så stor prosentvis effekt for en arbeidstaker som tjener 400.000 kroner sammenlignet med en som tjener det dobbelte.

Årlig innskuddsøkning for arbeidstaker ved reduksjon i bunnfradraget

		Nivå på bunnfradrag i innskuddspensjonen					
		0,8G	0,7G	0,6G	0,4G	0,2G	0,0G
Innskudd i % av lønn	2,0 %	374	562	749	1 123	1 498	1 872
	3,0 %	562	842	1 123	1 685	2 246	2 808
	3,47 %	650	974	1 299	1 949	2 598	3 248
	4,0 %	749	1 123	1 498	2 246	2 995	3 744
	5,0 %	936	1 404	1 872	2 808	3 744	4 680

En reduksjon av bunnfradraget fra 1G (93.600 kroner) til 0,8G gir en årlig økning av innskuddet på 650 kroner for en gjennomsnittlig arbeidstaker med 3,47 prosent av lønnen som innskudd (kilde: Finans Norge). Dette tilsvarer omtrent økningen i forvaltningskostnader på en beholdning på 100.000 kroner i pensjonskapital.

En arbeidstaker under 50 år med 600.000 kroner i årlig inntekt som bytter jobb hvert femte år vil få mer i øket innskudd enn han eller hun betaler i forvaltningskostnader. En arbeidstaker med lang ansiennitet hos samme arbeidsgiver og høy aktiv innskuddskapital vil tape.

		Arbeidstakers kostnadsøkning ved å overta forvaltningskostnadene					
		Innskuddskapital i aktiv ordning (kroner)					
		25 000	50 000	100 000	250 000	500 000	1 000 000
Forvaltnings- kostnad	0,3 %	75	150	300	750	1 500	3 000
	0,4 %	100	200	400	1 000	2 000	4 000
	0,5 %	125	250	500	1 250	2 500	5 000
	0,6 %	150	300	600	1 500	3 000	6 000
	0,7 %	175	350	700	1 750	3 500	7 000

Det samme gjelder for den 25 prosent store andelen av privatansatte arbeidstagere som allerede jobber i selskaper med innskudd fra første opptjente krone. Arbeidstakers kostnadsøkning kan i disse tilfellene for eksempel kompenseres med økninger i den lokale innskuddssatsen på rundt 0,2 prosent.

Et annet alternativ kan være å øke minimumsgrensen på to prosent i innskudd av lønn, men siden det er bare 40 prosent av arbeidstakerne som ligger på minstenivået vil fordelingen av dette tiltaket bli skjevere.

Forbrukerrådets formål med de ovenstående beregninger er å sannsynliggjøre at det finnes gode alternative finansieringsløsninger som kan løse opp kompleksiteten som hevdes å oppstå når man forsøker å automatisere den eksisterende kostnadsfordelingen.

Det er dessverre ikke til å unngå at noen grupper vil komme bedre ut enn andre hvis arbeidstakerne overtar dekningen av forvaltningskostnader. Unge arbeidstakere med hyppige jobbskift vil sannsynligvis komme bedre ut enn eldre arbeidstagere med mye pensjonskapital opptjent hos nåværende foretak. Gevinsten er imidlertid en betydelig mer transparent og bærekraftig pensjonskonto med lavere totale kostnader.

Standard/default forvaltning

Livssyklusfond bestående av aksjefond og rentepapirer, der risikoen automatisk trappes ned mot pensjonsalderen, bør være standardinnstilling for ordningen med egen pensjonskonto. Forbrukerrådet mener videre at minst 50 % av aksjeandelen skal plasseres i globalt indeksfond eller et fornuftig priset globalt indeksnært fond.

Tatt i betraktning at forbrukerne viser passivitet etter valg av fondsprodukt, er det fordelaktig med et fond som automatisk nedjusterer risikoen i takt med at pensjonsalderen nærmer seg, slik som livssyklusfond. Livssyklusfond krever lav oppfølging fra forbruker. Dette er en fordel ved sparing med binding til pensjonsalderen.

Den automatiske nedtrappingen av risiko kan også bidra til at forbrukerne opplever det som trygt å spare. Det er trolig positivt og en rasjonell risikovurdering. På lang sikt viser forskning at aksjefond gir høyere avkastning enn rentepapirer, og at risikoen er fallende med lang tidshorisont. Pensjonssparing har en slik langvarig tidshorisont. Dessuten – i dagens lavrenteklima – er aksjefondrisiko en nødvendighet for å ha mulighet til å kunne opprettholde kjøpekraften til sparepengene (etter skatt og inflasjon).

Forbrukerrådets begrunnelse for globalt indeksfond eller fornuftig priset indeksnært fond kan oppsummeres med at forbrukerne står overfor et valg mellom to fondstyper: Enten aktive fond eller indeksfond. Aktive fond forsøker å «slå» børsen, mens indeksfondenes mandat er å følge børsindeksen som en skygge. Særlig for aksjefond har dette valget betydning for avkastningen. Årsaken er at forvaltningsgebyrene er betydelig høyere for et aktivt aksjefond enn for et indeksfond, i gjennomsnitt fem ganger dyrere. Det bør stilles høye krav til dokumentasjon til effekt av en anbefaling som krever kunden fem ganger høyere pris for i utgangspunkt samme aksjeeksponering.

Det er begrenset dokumentasjon for at de aktive aksjefondene gir tilstrekkelig høyere avkastning enn indeksfondene slik at avkastningen overgår indeksfondenes. Det er derimot tilstrekkelig påvist at indeksfond gir kundene bedre avkastning enn de betydelig dyrere aktive aksjefondene. Den store prisforskjellen mellom disse to fondstypene er årsaken.

Forbrukerrådet har utført beregninger av avkastningen i aktive fond, i den hensikt å avklare om de har gitt høyere avkastning enn indeksfondene. Rapporten ble publisert i februar 2018. Resultatene viser at for alle relevante fondskategorier, med unntak av Norefond, gir de aktive aksjefondene lavere avkastning enn indeksfondene. Fondene klarer ikke å skape meravkastning som oppveier den betydelige prisforskjellen.

Tall fra VFF viser at kundene i liten grad tar aktive valg etter at fondet er anskaffet. For plasseringer i indeksfond behøver forbruker i liten grad å foreta aktive valg underveis i sparingen. Forbrukernes passive holdning til sparingen etter valg av fond, tilsier at alt eller mesteparten bør plasseres i indeksfond. Et aktivt fond krever at forbruker følger med slik at fondet kan byttes ut dersom forvalter presterer svakt. Det taler også mot de aktive aksjefondene at de gir kunden høyere risiko gjennom forvalterrisikoen – en aktiv forvalter kan bomme eller treffe i forhold til aksjeindeksen fondet måler seg mot. Et indeksfond gir derimot aksjeindeksens avkastning fratrukket gebyrene, hverken mer eller mindre, noe som også representerer en forenkling av pensjonssystemet for sluttbruker.

Akademia, uavhengige fagpersoner, samt bankenes forbrukerøkonomer anbefaler kundene å plassere 50-100 % av aksjefondsandelene i globale fond med spredning over ulike regioner og bransjer, for dermed å redusere den usystematiske risikoen. Forventet avkastning forblir upåvirket av at den usystematiske risikoen reduseres.

Forbrukerrådet mener på denne bakgrunn at globale indeksfond eller fornuftig priset indekxnært fond med automatisk nedtrapping av aksjeandel mot pensjonsalderen må være default (standard) plasseringsalternativ for egen pensjonskonto. Leverandører som velger å tilby andre default plasseringsalternativer må kunne dokumentere vitenskapelig at dette er til gunst for kunden.

Kvalitativ god informasjon

Reglene for egen pensjonskonto bør bidra til at forbrukerne settes i stand til å ta gode og informerte valg både knyttet til egen pensjonskonto og til pensjonskapitalbevis fra tidligere arbeidsgivere mv. Et hovedprinsipp bør være åpenhet om hvilke gebyrer som påløper (jf. administrasjons- og forvaltningsgebyrer) og hvem som bærer kostnadene ved de ulike løsningene. Dette er spesielt aktuelt for egen pensjonskonto. Gebyrene bør oppgis både som prosenter og som kronebeløp. Gebyrvirkningene av ulike valg, inkludert valg av institusjon for forvaltning av pensjonskapital, bør illustreres med konkrete eksempler og sammenlikninger der det er relevant og mulig.

Forbrukerrådet er prinsipielt opptatt av at norske innbyggere skal kunne ha enkel tilgang til oversikt over egne pensjonsopplysninger. De siste årene er det opprettet gode digitale tjenester i regi av både NAV og Norsk Pensjon som delvis ivaretar dette informasjonsbehovet. Forbrukerrådet mener imidlertid at alle norske borgere bør få en samlet oversikt over egen pensjonsopptjening i forbindelse med de årlige likningsutskriftene. Dette må også inkludere en oversikt over de ulike pensjonsordningene som er registrert på den enkelte,

samt størrelsen på de ulike pensjonsbeholdningene. Det er videre viktig at kundene sikres oversikt over alle kostnader forbundet med pensjonsproduktene, og at det i forbindelse med kontoutskrifter bør være et krav at kostnader knyttet til pensjonsavtaler så som etableringsgebyrer, administrasjonsgebyrer, forvaltningsgebyrer, flyttegebyrer m.v. synliggjøres og spesifiseres på en mest mulig tydelig måte, både i prosent av kapitalen og i kroner og øre.

I forbindelse med etablering av en ordning med egen pensjonskonto bør det gå tydelig frem hvor mye gebyrene utgjør i forhold til arbeidstakers pensjonsbeholdning. Arbeidstaker bør gjøres oppmerksom på sin valgfrihet med hensyn til valg av institusjon, og informeres om Finansportalsens sammenlikningstjeneste for gebyrer på pensjonsprodukter.

Forbrukerrådet er opptatt av at kontohaver skal kunne få periodisk informasjon om beholdningen på egen pensjonskonto. Kontoutskrifter bør derfor gi god informasjon om kontohavers samlede beholdning. Forbrukerrådet mener at kontoutskrifter må følge kravet i forskrift om verdipapirhandel og tilpasses kunnskapsnivået til kundene og utformes slik at viktig informasjon fremgår på en klar og tydelig måte. I tillegg bør opplysninger om gebyrkostnader som er påløpt og trukket oppgis i årsoppgavene både i nominelle kroner og i prosent av avkastningen.

Forbrukerrådet vil minne om at eksisterende bestemmelser, herunder blant annet i finansavtaleloven § 15 og § 30 samt i VPH-forskriften § 10-24, ble utformet og fastsatt som følge av en tradisjon med skriftlige og postlagte varsler. I en digitalisert hverdag bør det ikke være hindringer i veien for at kunder gjennom sikre innloggingsløsninger løpende skal kunne ha tilgang til oppdatert informasjon om egen beholdning på sine pensjonskonti. Slik informasjon bør også fremgå av lønnslipper og av skattemeldingen.

Arbeidstakere bør videre få informasjon både på lønnslipper og i skattemeldingen om at gebyrer på pensjonsprodukter kan sammenlignes på www.finansportalen.no. Når det etter foreslått ny § 3a-3 i innskuddspensjonsloven skal gis informasjon til medlemmene om retten til å inngå avtale med selvvalgt institusjon, bør dette også inkludere en plikt til å informere medlemmene om at priser på pensjonsprodukter kan sammenliknes på finansportalen.

Oppsummert ønsker Forbrukerrådet at det må settes tydelige krav om informasjonskvalitet:

- Forbrukeren bør ha krav på tydelig informasjon om hvilke gebyrer som påløper for egen pensjonskonto.

- Det bør gå tydelig frem hva som er administrasjonskostnader og hva som er forvaltningsgebyrer.
- Det bør fremgå hvilke gebyrer som betales av arbeidsgiver og hvilke gebyrer som betales av arbeidstaker.
- Administrasjonsgebyrer må også oppgis i kronebeløp (ikke som en proSENTSATS av G). Samtidig bør det fremgå hvor mye administrasjonsgebyret utgjør i prosent av sparesaldo.
- I enhver sammenheng hvor pensjonsbeholdningen vises, bør tilhørende gebyrer fremgå. For eksempel bør en oversikt over årlig avkastning sammenstilles med årlige forvaltningsgebyrer.
- Påløpte gebyrer som betales av arbeidstakeren bør også fremkomme på lønnslipper og i skattemeldingen

Evaluering

Forbrukerrådet er opptatt av at en ordning som både vil ha en betydelig innvirkning på pensjonsmarkedet og den enkeltes spareordninger, må være gjenstand for grundig evaluering. En hensiktsmessig tidshorisont for en evaluering, etter at ordningen er trådt i kraft, vil være at dette skjer etter to år.

Forbrukerrådet foreslår derfor at det allerede i proposisjonen fastsettes at ordningen med egen pensjonskonto evalueres to år etter at løsningene er i operativ drift. Formålet med evalueringen bør formuleres som et ønske om å forenkle pensjonssystemet ytterligere for sluttbruker.

I forbindelse med en evalueringsrapport bør det også gjennomføres en separat vurdering av om ordningen kan forenkles ytterligere. Det bør videre vurderes om og eventuelt hvordan ordningen med individuell pensjonssparing (IPS) kan tenkes implementert i en egen pensjonskonto, hvordan aldersgrenser for pensjonsinnbetaling med folketrygden kan harmoniseres og hvordan bortfall av krav til 1G i lønn kan sikres.

Oslo, den 16. februar 2018

Med vennlig hilsen

Forbrukerrådet

Jorge B. Jensen (s.)

Fagdirektør finans